

Examen HAVO
2010

tijdvak 2
dinsdag 22 juni
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

tevens oud programma

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 21 vragen en een samenvattingsopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 44 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Hij is jong en hij leest (niet)

- 1p 1 “Waarom leest de Jonge Lezer niet meer?” (regels 48-49)
Welke van onderstaande antwoorden op deze vraag tref je aan in de tekst ‘Hij is jong en hij leest (niet)’?
- 1 De Jonge Lezer is niet ontvankelijk voor de kritische toon in kranten en tijdschriften.
 - 2 De Jonge Lezer heeft niet de rust en de tijd om te lezen.
 - 3 De Jonge Lezer is door de overdaad aan informatie en opinie leesmoe geworden.
- A antwoord 1 en 2
B antwoord 2 en 3
C antwoord 1 en 3
D alle antwoorden
- 3p 2 Leg uit waarom sinds de invoering van het studiehuis het op school niet de “ideale tijd voor de Jonge Lezer” was. (zie regels 85-86)
Gebruik maximaal 25 woorden.
- “Bij de Jonge Lezer is lezen nooit vanzelfsprekend geworden vanuit school.” (regels 104-106)
- 1p 3 Op welk type redenering is, gelet op alinea 6, deze conclusie gebaseerd?
Er wordt geredeneerd op basis van
- A middel en doel.
B oorzaak en gevolg.
C vergelijking.
D voorbeelden.

tekstfragment 1

Jongeren zijn zeker geïnteresseerd in achtergrond en opinie. Maar ze zijn vaak niet opgegroeid met onafhankelijke en kwalitatieve journalistiek. Hun informatiebronnen zijn nieuwssites als ‘Nu.nl’, rommelsites als ‘GeenStijl’, bloggers en dergelijke.

Ze zouden veel van de zo verkregen informatie in principe moeten wantrouwen, vooral als er geen wederhoor is geweest en als niet duidelijk is wie of wat de bron is. Maar dat is lastig. De echtheid van nieuws wordt steeds moeilijker te bepalen. We leven in een wereld waarin mensen als gevolg van beeldmanipulatie en ‘buzz’ niet alleen een beter of een slechter beeld van de werkelijkheid krijgen, maar waarin ook opzettelijk verdraaide beelden en teksten zelfs politici en bedrijven in het stof doen bijten.

*naar: Willem van der Oest en Roland Pelle, Alleen media die jongeren kwaliteit bieden, hebben toekomst
uit: de Volkskrant, 10 januari 2009*

In tekstfragment 1 wordt de houding van jongeren ten opzichte van achtergrondnieuws en opinie weergegeven.

- 1p **4** Citeer uit het tekstgedeelte van de alinea's 7 en 8 van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)' een zin die in tegenspraak is met deze houding.

"De echtheid van nieuws wordt steeds moeilijker te bepalen." (alinea 2 van tekstfragment 1)

- 1p **5** Citeer de zin uit alinea 9 van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)' die inhoudelijk overeenkomt met bovenstaande uitspraak.

"Dit is de generatie van Joris Luijendijk-lezers; ze hebben de media heel goed door." (regels 249-251 van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)').

- 2p **6** Formuleer op basis van gegevens uit tekstfragment 1 een argument dat deze uitspraak weerlegt.
Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.

"Waarom leest de Jonge Lezer niet meer?" (regels 48-49)

- 1p **7** In welke alinea's wordt deze vraag beantwoord?

- A in alinea 4 en 5
- B in alinea 4, 5 en 6
- C in alinea 4, 5, 6 en 7
- D in alinea 4, 5, 6, 7, en 8

In alinea 8 gaat Wijnberg in op de door hem veronderstelde apathie van de Jonge Lezer.

- 1p **8** Op welk type argumentatie zijn zijn beweringen gebaseerd?
argumentatie op basis van
- A feiten
 - B gezag
 - C wetenschap

Volgens Wijnberg is de jongere van tegenwoordig afkerig van het nieuws, omdat hij de deskundigheid van de journalistiek wantrouwt.

- 1p **9** Ondersteunt Wijnberg deze uitspraak met argumenten?
- A Ja, in alinea 8
 - B Ja, in alinea 9
 - C Nee, er is geen ondersteuning voor die uitspraak.

- 1p **10** Welk bezwaar zou je, gelet op de inhoud van alinea 9, kunnen maken tegen de redenering omtrent het leesgedrag van jongeren in alinea 5?
- A Er wordt een voorbarige conclusie getrokken.
 - B Er is sprake van een persoonlijke aanval.
 - C Er is sprake van een onjuiste vergelijking.
 - D Oorzaak en gevolg worden door elkaar gehaald.

“Zorg ervoor dat je iets maakt wat niet aanvoelt als huiswerk, maar iets wat de Jonge Lezer helpt.” (regels 235-237)

- 1p 11 Wat zouden de kranten moeten doen om de Jonge Lezer te helpen gelet op alinea 11?
- A Kranten zouden beter moeten beseffen dat jongeren steeds slimmer worden in het doorzien van journalistieke trucs.
 - B Kranten zouden de gunst van de jongeren moeten herwinnen door de concurrentie met andere media aan te gaan.
 - C Kranten zouden meer moeten werken aan hun identiteit, die voor jongeren belangrijker is dan ideologie.
 - D Kranten zouden voor jongeren een hulpmiddel moeten zijn om de grote hoeveelheid informatie te kunnen hanteren.

- 1p 12 Welke opvattingen krijgen de meeste bijval in de tekst?
- A de opvattingen van Wijnberg en Costera Meijer
 - B de opvattingen van Nijenhuis en Wijnberg
 - C de opvattingen van Costera Meijer en Nijenhuis

“In plaats van dat kranten dat kader zijn, ziet de Jonge Lezer de geschreven media nog eens als een extra prikkel.” (regels 226-229)

- 1p 13 Welke van de onderstaande beweringen komt inhoudelijk het meest overeen met dit citaat?
- A De gemiddelde Jonge Lezer van nu leest minder de krant, maar haalt elders zijn informatie vandaan.
 - B De Jonge Lezer van nu haalt zijn informatie uit vele bronnen, en dag- en opiniebladen horen daar ook toe.
 - C De Jonge Lezer van nu leest veel meer vanuit zijn eigen identiteit allerlei kranten en heeft een brede visie.
 - D De Jonge Lezer van vroeger las behoorlijk veel, terwijl de Jonge Lezer van nu minder maar wel selectiever leest.

tekstfragment 2

Maar alle discussies richten zich op het mediumtype en niet op de weergave van het nieuws. Het is van belang om naast het leren over de gevaren en de voordelen van het gebruik van de verschillende media, jongeren ook bij te brengen hoe je echte en betrouwbare informatie en nieuwsfeiten kunt herkennen, ongeacht het medium. Juist jongeren dienen hierbij geholpen en gesteund te worden. Zij moeten de waarden en normen van de vrije journalistiek leren. Hoe komen zij bijvoorbeeld te weten wat hoor en wederhoor is? Wat het belang is van het controleren van bronnen, en hoe je dat doet? Wat je wel en niet kunt vertrouwen?

(...)

Jongeren zijn niet zomaar uit zichzelf in staat om te kiezen voor onafhankelijke journalistiek, die vrij is van commercie, politiek en religie. Dat moet ze worden getoond en geleerd. Maar door wie? Is het de taak van het onderwijs, de taak van de ouders? Natuurlijk. Maar niet alleen. Het is ons aller taak en vooral de taak van de media. De media moeten het voortouw nemen en door kwaliteit te bieden de jongeren tonen wat kwaliteit is.

naar: Willem van der Oest en Roland Pelle, Alleen media die jongeren kwaliteit bieden, hebben toekomst

uit: de Volkskrant, 10 januari 2009

Op de vraag hoe kranten zich tegenwoordig zelf kunnen ontwikkelen tot een medium waar jongeren echt iets aan hebben, geeft tekstfragment 2 een ander antwoord dan de hoofdttekst 'Hij is jong en leest (niet)', gelet op alinea 10 en 11.

3p **14** Geef dit verschil in maximaal 40 woorden.

Betrek de beide teksten in de formulering van je antwoord.

"De media moeten het voortouw nemen en door kwaliteit te bieden de jongeren tonen wat kwaliteit is." (slotzin van tekstfragment 2)

2p **15** Met welke twee problemen zouden de media geconfronteerd kunnen worden bij het informeren van de jongeren, gelet op de visie van Rob Wijnberg? Zie alinea 8 van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)'.

De tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)' is te verdelen in 4 delen.

Deze achtereenvolgende delen kunnen van de volgende kopjes worden voorzien:

- 1 De Jonge Lezer – een probleem
- 2 Profielschets van de Jonge Lezer
- 3 Vaak geopperde verklaringen voor de ontleding
- 4 De ontleding weerlegd

1p **16** Bij welke alinea begint deel 3?

1p **17** Bij welke alinea begint deel 4?

- 1p **18** Wat is de hoofdgedachte van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)'?
- A** De Jonge Lezer van tegenwoordig wantrouwt de deskundigheid van de journalistiek, wat leidt tot minder abonnementen en afkerigheid van het nieuws.
 - B** Doordat jonge ouders nu vaker allebei een veeleisende baan hebben, is er steeds minder tijd beschikbaar gekomen om kranten en opiniebladen te lezen.
 - C** Het is zorgwekkend dat ook uit onderzoek blijkt dat jongeren al langere tijd steeds minder tijd besteden aan het lezen van dag- en opiniebladen.
 - D** Jongeren lezen niet minder, maar de dag- en opiniebladen hebben in het overaanbod van informatie een geheel andere plek en functie gekregen.

Argumenten kunnen worden onderscheiden in onder andere argumenten die gebaseerd zijn op:

- 1 controleerbare feiten
- 2 onderzoeksbevindingen
- 3 vermoedens
- 4 persoonlijke waardeoordelen

- 1p **19** Welke van deze soorten argumenten tref je aan in de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)'?
- A** alleen 1, 2 en 3
 - B** alleen 1, 3 en 4
 - C** alleen 2, 3 en 4
 - D** 1, 2, 3 en 4
- 1p **20** Wat is de functie van alinea 11 gezien het voorafgaande?
Kies uit: aanbeveling, bewijs, constatering, gevolg, samenvatting, tegenwerping, toepassing.
- 1p **21** Wat is het voornaamste tekstdoel van de tekst 'Hij is jong en hij leest (niet)'?
Het doel van de tekst is vooral
- A** de lezer op de hoogte stellen van een maatschappelijke ontwikkeling: jongeren lijden steeds meer onder de informatieoverload.
 - B** de lezer laten inzien dat de Jonge Lezer van tegenwoordig verschilt van die van vroeger.
 - C** de lezer laten nadenken over de apathische houding van jongeren ten opzichte van lezen.
 - D** de lezer ervan overtuigen dat de Jonge Lezer geïnteresseerd is in kritische journalistiek.

Tekst 2 Regels voor de praatzieke burger

17p **22** Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal 200 woorden van de tekst 'Regels voor de praatzieke burger'. Uit je samenvatting moet voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet gelezen heeft, duidelijk worden:

- om welke reden het vrijuit spreken zelf onderwerp van debat is;
- wat de visie van Domela Nieuwenhuis op het vrijuit spreken was en welke vier uitgangspunten daaraan ten grondslag lagen;
- hoe de gezagsverhoudingen zich ontwikkeld hebben vanaf de tijd van Domela Nieuwenhuis tot nu;
- wat de drie consequenties van deze veranderde gezagsverhoudingen voor het vrije spreken zijn;
- welk maatschappelijk probleem daarbij ontstaat;
- welke aanbeveling gedaan wordt om het maatschappelijk probleem op te lossen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.